

VÄÄRTUSLIKE MAASTIKE KIRJELDUSED

I klassi alade kirjeldused, väärtused

Jäneda

Ala tüüp on põhiliselt loodusmaastik, asustus, mõis-park, veekogu. Ala jääb Tapa valda. Jäneda ala koosseisu jääb Jäneda mõisa park, mille kaitse-eesmärgiks on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Ala koosseisu jääb Kõrvemaa maastikukaitseala, mille kaitse-eesmärgiks on looduslike protsesside, maastiku ja elustiku mitmekesisuse, kaitsealuste liikide ja poollooduslike koosluste kaitsmiseks ja säilitamiseks (VV 05.05.2004 määrus nr 183). Väga heas korras on Jäneda keskus koos lossi ja pargiga. Vaatevälja rikub põlenud Jäneda veski. Viidamajandusel puudub ühtne stiil ja osaliselt on viidad lõhutud.

Kalijärve ümbrus pakub rohkelt puhkevõimalusi.

Kellavere-Rohu

Ala tüüp on põhiliselt loodus- ja põllumajandusmaastik. Laekvere vallas paiknev Kellavere on Pandivere kõrgustiku kõrguselt teine mägi (156 ü.m.p), mis on osa suuremast jääaja servamoodustisest. Mägi ja selle lähim ümbrus on kasutusel põllumaana ja hea ilma korral avanevad vaated mäe harjalt kaugele, otsides võib näha ka Emumäge. Maastiku koosseisus on Kellavere maastikukaitseala, mille kaitse-eesmärgiks on Kellavere mäe kaitse (VV 02.12.1997 määrus nr 236). Mäega piirnevad karjäärid asuvad täpselt maastikukaitseala piiridest väljaspool: Kellavere mäest kirdes on Kuusemetsa liivakarjäär (6,45 ha kaeveluba kehtib 2017.aastani) ja Moora liivakarjäär (4,64 ha kaeveluba kehtib 2026. aastani) ning läänes Kellavere-Veskimäe liivakarjäär (15,4 ha kaeveluba kehtib 2025.aastani), karjääride avamise tõttu on hävinud väärtuslikud põllumaad. Kellavere mäel paikneb piiratud territooriumil Eesti Kaitseväge radarijaam. Laekvere vallavalitsusel ei ole õnnestunud rahastust leida kavandatava vaatetorni rajamiseks Kellavere mäele. Endise olukorraga võrreldes väga korrastatud Rohu park, KIK toetuste abil.

Lahemaa

Ala tüüp on põhiliselt loodusmaastik, piirneb suurema veekoguga, ajaloo kontsentraat, mõisakeskus ja park, ajaloolise või kultuuriloolise tähtsusega paik. Lahemaa rahvuspark on asutatud 1971 aastal, rahvuspargi pindala koos merealaga on 72 500 ha, millest Lääne-Virumaale Vihula valda jääb ca 50 % pindalast, mis kattub väärtusliku maastikuga.

Lahemaa rahvusparki kaitse-eesmärk on kaitsta Põhja-Eestile iseloomulikke loodust ja kultuuripärandit, sh maastikuilmet, pinnavorme, kaitsealuseid liike ja nende elupaiku, loodus- ja pärandkultuurmaastikke, põllumajanduslikku maakasutust ja traditsioonilist rannakalandust, tasakaalustatud keskkonnakasutust, piirkonnale iseloomulikke asustusstruktuuri, taluarhitektuuri ning rahvakultuuri, tagades nende säilimise, taastamise, uurimise ja tutvustamise (kaitse-eeskiri VV 03.06.1997 määrus nr 109).

Käesoleval ajal toimub kaitse-eeskirja muutmine ja kaitsekorralduskava koostamine. Väärtuseks on rahvusparki loodusmaastik, kaunis rannajoon, kultuurmaastikud, romantilised rannakülad, Palmse, Sagadi ja Vihula külastajatele avatud mõisakompleksid, mis pakuvad elamusi kõikidele huvilistele ja külastajatele. Siia on rajatud loodusõppe- ja matkaradasid jalgsi- ja rattamatkajatele ning avatud on teabepunktid. Säilinud on asustusstruktuur, oluliselt ei ole juurde ehitatud uusi majapidamisi. Positiivne on, et piirkonnas on hakatud tegelema lihavecude ja lambakasvatusega - tegevus, mille läbi on maastik hooldatud ja pakub esteetilist vaatepilti.

Letipea-Mahu

Ala tüüp on põhiliselt loodusmaastik, asustus. Viru-Nigula vallas asuv maastik piirneb põhjast ca 18 km ulatuses Läänemerega, palju esineb liiva- ja kivirandu. Ala koosseisu jääb Letipea maastikukaitseala, mille kaitse-eesmärk on pesitsevate ja läbirändavate lindude, koosluste ning maastike kaitse (VV 30.05.2000 määrus nr 171). Ala koosseisu jääb Mahu- Rannametsa looduskaitseala, mille kaitse-eesmärk on looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse (VV 28.02.2006 määrus nr 56). Koostatud on Mahu-Rannametsa looduskaitseala kaitsekorralduskava (edaspidi KKK) 2013-2022 . Koostamisel on Letipea MKA KKK. Rannaniidud on kohati võsastunud ja roostunud ning vajaksid taastamist ja regulaarset hooldust. Letipeal asub Baltimaade suurim rändrahn Ehalkivi, mis suvel osaliselt roostiku taha peitu jääb. Letipea neemel on soodsad pesitsus-, toitumis- ja puhkealad paljudele linnuliikidele. Maastiku väärtus on vahepealse aja jooksul pigem tõusnud tänu Mahu külaseltsile. Külaseltsi poolt on parandatud on sadamamuul, renoveeritud kolm võrgukuuri ning randa on paigaldatud infotahvel. Mahu küla sai 2009.aastal kaunima küla tiitli, juurde on ehitatud rannaküla miljösse sobivaid hooneid, säilinud on asustusstruktuur. Maastikus on esile tõusnud inimkättega tehtud parendused ja korrastustööd, vähenenud on põllumajandusmaastiku osatähtsus. Viru-Nigula vallavalitsus on omalt poolt toetanud külaseltsi ning taotlenud vahendeid erinevate projektidega.

Malla-lila-Kutsala-Padaorg

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandusmaastik/küla, loodusmaastik, mõisakeskus ja park, ajaloolise või kultuuriloolise tähtsusega paik. Maastik asub Viru-Nigula vallas. Ala koosseisus on Malla mõisa park, mille kaitse-eesmärk on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru

maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Ala koosseisus on Padaoru maastikukaitseala, mille kaitse-eesmärgiks on looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse (VV 11.07.2005 määrus nr 172). Padaoru maastikukaitsealale on koostatud KKK aastateks 2015-2024. Ala on suur ja hõlmab erinevaid külasid, kus aktiivset ehitustegevust toimunud ei ole, asustusstruktuur on säilinud. Põllumajanduslikus kasutuses on klindipealsed maad Malla ja lila külas, Aasukalda, Võrkla ja Samma külas. Olukord Malla mõisas: abihoone on korrastatud, peahoonel on vahetatud katus, kuid hoone juures on vajalik teostada suuremahulisi renoveerimistöid. Pargiala on niidetud, kuid pargi struktuur on rikutud hoolimatu raie ja maastikku muutvate töödega. Malla külas on suured alad, kuhu ladustatakse puitu, hiljuti on juurde rajatud veel laoplatse mõisa vahetusse lähedusse. Unukse omaaegne viinavabrik on kasutusest väljas, praktiliselt ilma katusega ja akendeta ning lagunemisohus. Pada külamiljööd on viimase kümne aasta jooksul korrastanud aktiivsed külaelanikud, kuid lagunened ja varisemisohulik on vesiveski vare.

Pada linnamägedel toimuvad regulaarsed maastikuhooldustööd, maha on võetud võsa, vaated on avatud, vahetatud on infotahvliid. Tammealuse hiit kasutavad ja rajatise hooldavad Maavalla Koja liikmed, hiies peetakse suvisteid – tähistatakse kevade saabumist. Maastikupilti häirivad Kuura küla heinamaade serva suuremal hulgal ladustatud, tõenäoliselt põldudelt kokkukorjatud paekivide hunnikud. Pärna ja lila küla vahelise teega piirnevad alad klindi all on võsastunud.

Rakvere

Ala tüüp on linnamaastik, asustus, park, roheala. Ala jääb Rakvere linna ja Vinni valda. Lääne-Virumaa pealinna sellele kohale tekke eeldus on olnud pinnavormid; imposantsed linnusevaremed ning lossimäed; Virumaa tunnussümbol, vanim linnaosa Virumaal; üks vähestest säilinud tammikutest, mis on armastatud puhkepaik. Ala koosseisu jääb Rakvere Tammiku Maastikukaitseala, mille kaitse-eeskirjas on kaitse-eesmärgiks poolloodusliku laialehise metsakoosluse, kaitsealuste taime- ja loomaliikide ning pinnavormide kaitse (VV 21.12.1999 määrus nr 407). Rakvere Rahvapargi kaitse-eesmärgiks on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendrooloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Rakvere Vallimägi on kaitse alla võetud pinnavormi, oosi, kaitseks. Linnus „Vallimägi“ on arheoloogiamälestis (Kultuuriministri 01.09.1997 määrus nr 59). Linna metsa tuleb säilitada kui metsamassiivi, mille majandamine käib püsimetsa kuuluvuse alusel ning majandatakse vastavalt metsamajandamiskavale. Olulised tegevused, mis alaga seonduvalt on tehtud: Parkali tn poolt betoontrepi rajamine Vallimäe nõlvale; Rakvere Rahvaia pargi tiikide puhastamine; spordiradade ja jalg- ja jalgrattateede rajamine alale; Palermo spordiradadel on tehtud radade korrastamistöid, hooldusraied, valgustuse arendamine on iga-aastased ja jätkuvad tööd; Palermo radade juurde on loodud välilijüsaal;

Rakvere linnuses tehakse iga aastaseid varemete konserveerimistöid; Rakvere tammikusse on rajatud õpperada koos pinkidega jne.

Savalduma (Einjärve)

Ala tüüp on põllumajandus- ja loodusmaastik. Einjärve-Savalduma karstiaala paikneb Tamsalu vallas ca 3 km pikkuses kohati lagedas, kohati pöösastunud nõos. Nõo põhjas, Savalduma küla juures esineb üle 60 karstilehtri- ja lohu läbimõõduga kuni 75 m ja sügavusega kuni 2,5 m. Savalduma karstiaala ujutatakse tavaliselt kevadeti mõneks nädalaks üle, siis tekivad mitmesaja hektarilised järved, kust vesi pikkamööda karstivormide kaudu maa alla kaob. Alad, mis olid põllumajanduslikus kasutuses, on seda ka praegu. Maastik on paiguti ehk rohkem võsastunud, kuid peamine väärtus on karstiaala, mis on kaitse all alates 1978. aastast.

Selja jõe alamjooks

Ala tüübiks on määratud põhiliselt loodusmaastik, mis kattub põhilises osas Selja jõe MKAga. Selja jõe maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks on Selja jõe oru ja seal esinevate koosluste, looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse (VV 06.06.2005 määrus nr 118). Selja jõgi on 44 km pikkune ja kuulub kärestikujõgede hulka, mis on endale aluspõhja kanjonoru uuristanud. Oru laius on kohati kuni 300 m lai. Iseloomulik on asümeetrilise ristprofiiliga kitsas nelja terrassiga lammorg. Kalda talu juures algab üks Põhja-Eesti maalilisemaid orulõike, kus oru sügavus suureneb kuni 30 meetrini. Kahel pool jõge kasvavad valdavalt männikud, kus raietegevust ei ole toimunud. Samuti ei ole suuri kinnisvaraarendusi, lisandunud on üksikud hooned.

Uhtju saared

Ala tüübiks on saared, maastikulise, loodusliku ja looduskaitse väärtusega. Vihula vallas Soome lahes, Kunda linnast ligikaudu 15 km kaugusel rannikust, asuvad väikesaared (madalad) – Lõuna-Uhtju ja Põhja-Uhtju, mille baasil on moodustatud looduskaitseala hallja viiherhülge elupaikade kaitseks. Uhtju looduskaitseala kaitse-eesmärgiks on kahe II kategooria kaitsealuse loomaliigi, hall- ja viiherhülge elupaiga kaitse (VV 10.01.2001 määrus nr 16). Uhtju saared on Soome lahe Eesti vetes paiknevatest hallhüljeste lesilatest suurim ja olulisim, kus hallhüljeste arvukus on alates 1999.aastast pidevalt kasvanud. Seireloendusel 2013. aastal loendati Uhtju lesilates 234 isendit. Põhja-Uhtjul asub tulepaak, taimestikus esineb mäнди ja pihlakat. Veelinnustikule on olulised mere- ja rannakooslused, mis pakuvad rahulikku pesitsusalasid haudeperioodil. Madalatel 2009 - 2010.a loendatud veelindudest oli suurima arvukusega aul, tõmmuvaeras, väikekajakas, hõbekajakas, kalakajakas, mustvaeras. Lõuna-Uhtju on alates 1994.aastast olnud kormorani pesitsuskolooniaks, 2009.aastal loendati seal 723 pesa. Uhtju saarte elustikku võivad ohustada suveperioodil saart külastavad nn „metsikud“ turistid, inimeste viibimine saartel on keelatud perioodil 15.aprill - 15.juuli.

Vainupea-Rutja-Karepa-Toolse

Ala tüübiks on määratud põhiliselt loodusmaastik rannikul/küla. Maastiku keskosa kattub osaliselt Selja jõe MKA-ga, ala idaosa kattub Toolse looduskaitsealaga (LKA). Toolse looduskaitseala kaitse-eesmärgiks on Kirde-Eestis ainulaadse soovikutammiku, väärtuslike metsakoosluste, merelinnustikule olulise puhke- ja toitumisala ning kaitsealuste liikide kaitse (VV 06.06.2005 määrus nr 117). Koostatud on Järveoja hoiuala KKK aastateks 2013- 2022. Piki rannikut paiknevad väikesed rannakülad – Vainupea, Eisma, Rutja, Karepa ja Toolse – on atraktiivsed ja hästi korrastatud, renoveeritud on Vainupea kabel. Külades erilisi kinnisvaraarendusi toimunud ei ole, Toolse külla on ehitatud suhteliselt eklektilisi hooneid. Positiivsete arengute hulka saab lugeda väljaehitatud Eisma sadamat, valmimas on ka Eisma puhkemaja. 2010.aasta augustis mõllanud tromb tekitas rannaala metsamaadel Vainupea külast kuni Toolse külani väga suured kahjud, mille tagajärjel on maastikupilt muutunud. Metsaga kaetud aladest on saanud ulatuslikud lageraielangid.

Ala lääneosas, Kunda linnast edalas, on 21,5 ha suurune mäetööstusmaa kinnistu, mis on osaliselt korrastatud tehisveekoguks. Viimasega piirneb kirdest ja idast 35,17 ha suurune Metsaniidu II liivakarjäär (Toolse 3 plokk), millele on kaevandamisluba väljastatud 2012.aastal, luba on kehtiv 2027.aastani. Metsaniidu II liivakarjääriga piirneb kohaliku tähtsusega liivamaardla (Toolse 2 plokk).

II klassi alade kirjeldused, väärtused

Aaspere-Haljala

Alade tüüp on põhiliselt põllumajandusmaastik, küla, mõisakeskus ja park. Ala asub peamiselt Haljala vallas, osaliselt ka Rakvere vallas. Aaspere ja Vanamõisa pargi kaitseesmärgiks on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Aaspere mõisa ümbritsev maastik on reljeefilt suhteliselt tasane, mõisakompleks paikneb klindi astangu eelsel tasandikul. Mõisahoone on säilinud, on käesolevaks ajaks leidnud rakenduse hooldekoduna. Mõisa suunduvad alleed on heas looduslikus seisundis. Ala asustusstruktuuris ei ole toimunud suuri muutusi, hajali paiknevad talud on korrastatud ning maa on jätkuvalt põllumajanduslikus kasutuses. Vanamõisa mõis, park ja alleed on korrastatud, omanik on taotlenud ka pargis tehtavateks töödeks rahastust. Mõisahoone ei ole leidnud konkreetset rakendust. Eeskujulikult on korrastatud vana tuuleveski, mis on hästi nähtav Liiguste-Põdruse teelt. Veltsi maastik paikneb suuremas osas Lihulõpe külas, mida ümbritsevad maad on järjepidevalt olnud põllumajanduslikus kasutuses, majapidamised on korrastatud ning uusi talusid ei ole juurde rajatud. Lihulõpe küla keskel olev laut on lagunemas, hooldamata on küll Veltsi viljapuuaiad. Maastikus domineerivaks objektiks on välja ehitatud Haljala ristmik, mille kõrval on avatud äsjavalminud uus tankla ning aasta lõpus avatakse ka söögikoht. Kogu uue infrastruktuuri

ehitamise arvelt on kadunud ca 40 hektarit väärtuslikku põllumaad - Haljala ristmiku alune maa.

Annikvere

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandusmaastik/küla. Ala asub Vihula vallas. Annikvere ümbrus on põliselt asustatud ala, peamiselt pärandkultuurmaastik, mis on samasugusena säilinud ka käesoleval ajal. Asustusstruktuur ei ole muutunud, uusi talukohti ei ole lisandunud, olemasolevad on korrastatud ning maa on jätkuvalt põllumajanduslikus kasutuses.

Ebavere-Äntu

Ala tüüp on põhiliselt loodusmaastik, põllumajandus, mõis-park, ajaloo kontsentraat, ajaloolise või kultuuriloolise tähtsusega paik. Ala asub Väike-Maarja vallas. Ebavere on Pandivere kõrgustiku kõrguselt kolmas mägi (146 ü.m.p) ning on tekkelt loode-kagusuunaline järskude nõlvadega piklik oos. Looduses kulgevad rajad pakuvad nii matkamis- kui ka treenimisvõimalusi, erinevaid teenuseid sh ruumide renti ja spordivarustuse laenutust pakub MTÜ Ebavere Tervisespordikeskus. Ebavere mägi on looduslik pühapaik – hiis, kus on kombeks täita hiietavasid ja hoida rahu ja puhtust. Teatud vastuolu on hiie kombestiku ja Ebavere mäel korraldatavate võistlustega; mäelt avanevad vaated on võsastunud ja kinni kasvanud. Ebavere ala koosseisu jääb Ebavere maastikukaitseala. Kaitseala kaitse-eesmärk on Ebavere oosi kaitse (VV 29.10.1998 määrus nr 246). Koostatud on Äntu maastikukaitseala KKK aastateks 2013-2022. Vao tornlinnus ja park on korrastatud. Kiltsi mõisas asub Kiltsi Põhikool. Väike-Maarja vald on teinud olulisi investeeringuid mõisahoonesse, sealhulgas eksponeeritakse mõisa ka turistidele (Krusensterni tegevuse tutvustamine). Väike-Maarja Vallavalitsus hakkab 2015 KIK rahastuse abiga korrastama Kiltsi mõisa parki. Äntu järvede piirkonnas on jätkuvalt välja arendatud matkarajad, järved on puhtad ja selgeveelised. Kohati oli piirkonda räsitud tormituul (esines tormimurdu), mis ei kahanda ala väärtust.

Edru voor

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandusmaastik/küla, asulamaastik, mõisakeskus ja park.

Ebakorrapärase kujuga Pandivere kõrgustiku kagunõlval Rakke vallas paikneva voore kõrgus on 133 ü.m.p. Voore kõrgeimas kohas on muinsuskaitsealune Rakke linnamägi, maastikuliselt mitmekesine paik on kujundatud pargiks, kuhu on rajatud teid ja suusaradasid, ehitatud lava ja paigaldatud treppe ja pinke. Voore lõunapoolses osas nn Kabelimäel on aastatuhandest muinasaegne põletusmatuse koht.

Maastikumuster on säilinud, maad on põllumajanduslikus kasutuses, ala toimib puhkekohana.

Hõbeda-Vohnja-Kallukse-Uku-Viitna

Ala tüüp on põhiliselt loodus- ja põllumajandusmaastik, küla, mõisakeskus ja park. Ala asub Kadrina vallas ning piirneb läänest Ohepalu maastikukaitsealaga (MKA), ala põhjaosa kattub Viitna MKA-ga ja lõunaosa Kallukse MKA-ga. Viitna MKA kaitseesmärgiks on Viitna järvede, neid ümbritseva maastiku säilitamine, kaitse ja tutvustamine (VV 03.06.1997 määrus nr 109). Kallukse maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks on geoloogilise ehituse ja geneesi poolest väärtusliku pinnavormi kaitse (VV 12.05.1998 määrus nr 102). Vohnja ja Undla mõisapargi kaitse-eeskirja eesmärgiks on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Avamaastiku iseloomu määrab Loobu jõe org ning selle veergudel olev põllu- ja külamaastik, mida täiendavad Vohnja ja Undla mõisakompleksid ning Kallukse mäed. Küllastajate seas on loodus- ja puhkemaastikuna kõrgelt hinnatud Viitna järved ja neid ümbritsevad oosid. Ilusad teelõigud on Viitna-Kadrina ja Vohnja-

Kadrina teel, kust avanevad kaunid vaated väärtuslikule maastikule: Ama, Hõbeda ja Vohnja küla maad on jätkuvalt põllumajanduslikus kasutuses ja majapidamised korrastatud. Hajaasustusse ei ole juurde ehitatud silmatorkavaid uusi hooneid, asustusstruktuur on hästi säilinud. Suurem arendus on kavandatud Vohnja külla, kuhu 2010.aastal kehtestati Vohnja arendusala detailplaneering. Planeeringuala Loobu jõe läänekalda luhal hõlmab ligikaudu 60 ha, kuhu on kavandatud golfiväljak, kultuurikeskus ja elumualad. Undla külas on tehtud maaparandustöid ning kraavid võsast puhastatud.

Hooldekodule rajati 2011.aastal uus reoveepuhasti, mis parandab kindlasti Loobu jõe vee kvaliteeti. Maastikku ilmestavad ka Undla ja Vohnja mõisapargid, viimases on Kadrina Vallavalitsus teinud korrastustöid – eemaldatud on kuivanud ja murdunud puud. Käesoleval ajal rikuva maastikupilti Vohnja mõisaga põhjast piirneval alal suured lagunenenud laudad. Vohnja-Kadrina tee põhjaosaga piirneval metsamaal ja Tapa-Loobu maanteega piirneval metsamaal on teostatud mitmeid lageraieid, mis praegu riivavad esteetilist vaatepilti.

Kandle-Karulõpe

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandus- ja loodusmaastik, mõisakeskus ja park. Haljala vallas paiknev maastik on jätkuvalt põllumajanduslikus kasutuses ja hooldatud, ala reljeef, loodekagusuunaline Selja jõe ürgorg, on looduses hästi nähtav ja jälgitav. Ilusad teelõigud ja korras majapidamised ilmestavad maastikku. Kandle mõisa juures peetakse lihaveseid, vahepealsel ajal on renoveeritud Kandle mõisa peahoone ja kõrvalhooned. Kandle küla juures on kasutusest väljas laudahooned, kuid ülejäänud nauditavad vaated korvavad selle. Ala koosseisu kuuluva Selja jõe maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks on Selja jõe oru ja seal esinevate koosluste, looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse (VV 06.06.2005 määrus nr 118).

Kiviküla

Ala tüüp on põllumajanduslik/küla. Viru-Nigula vallas paikneva ala enamus maadest kuulub tegelikult Ojaküla alla. Käesoleval ajal on maastikust suurem osa põllumajanduslikus kasutuses, vähesel määral peetakse lihavesiseid. Asustusstruktuuris muutusi ei ole - uusi talukohti juurde pole rajatud, kuid silma paistavad lagunevad vanad paehooned, laudad ja muud kõrvalhooned, maastikus on mitmeid pooleliolevaid eklektilisi ja ülepaisutatud arhitektuuriga ehitisi, mille vastu omanikud on huvi kaotanud.

Põllumajanduslik tegevus on küll jätkunud, kuid võrreldes mõne teise alaga on üldilme ja esteetiline maastikupilt pisut maha jäänud.

Kohala

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandusmaastik/küla, mõisakeskus ja park. Maastik jääb Sõmeru valda. Maastikus domineerivad lagedad, jätkuvalt põllumajanduslikus kasutuses olevad alad ja kunagise maaparanduse käigus sirgeks muudetud külavaheteed. Talumajapidamised ja endine kolhoosiasula – Uhtna, on üldiselt heas korras, uusi ehitisi on vähe lisandunud. Külades on mitmel pool näha kasutusest väljalangenud laudahooneid, mis ei kannata ka enam kasutuselevõttu. Kohala mõisa pargi ja Uhtna mõisa pargi kaitse-eesmärkideks on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Uhtna mõisaansambel ei ole käesolevaks ajaks suuremaid renoveerimistöid toimunud, mõisa peahoone on ilma katuse ja õnnetus seisus, pargiala on niidetud. Kohala mõisahoone ja park on eraomandis ning korrastatud, mõisa pakutakse seminari- ja majutusteenust. Kohala mõisas korraldatakse hobustega erineva pikkusega retki maastikus, mõisas on Eestis ainus islandi hobuste tall. Sämiveski allikad - ca 150 m pikkune allikaala asub Kunda jõe ürgoru paremal kaldal talumaade vahel.

Käru

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandusmaastik ja küla. Heas korras ühetaoline põllumajanduslik maakasutus, üks pikimaid - 9 km pikkune ridaküla Eestis. Asustusstruktuur on säilinud, uusi talumajapidamisi lisandunud ei ole. Simuna-Vaiatu tee ääres külla sisse sõites on kahel pool teostatud lageraieid, mis esteetiliselt ei säilita maastiku kauneid vaateid.

Lavi-Põlula-Miila-Mõedaka-Võlumäe-Linnamäe

Ala tüüp on põhiliselt loodus- ja põllumajandusmaastik, asustus, mõis ja park. Ala jääb Rägavere valda ja Sõmeru valda. Ala koosseisu jääb Võlumäe-Linnamäe maastikukaitseala, mille kaitse-eesmärgiks on pinnavormide (otsamoreeni) ja puhkemaastiku kaitse. Mõdriku mõisa, Rägavere mõisa, Põlula pargi ja parkmetsa kaitse-eesmärgiks on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja

puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Ala koosseisu jääb ka Sirtsu looduskaitseala, mille kaitseesmärgiks on Sirtsu soo ja sellega piirnevate metsakoosluste ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse (VV 31.07.2014 määrus nr 122). Looduskaitsealine väärtus on Männikvälja mõhnastik, mis tõuseb merepinnast 95 m kõrgusele ja mille lainjat pinnamoodi liigestavad kuni 35 m sügavused nõod ja orud. Ala keskosas asub turismi- ja puhkerajatisena Mõedaku spordibaas, mille ümbruse künklikule maastikule on rajatud üle 10 km suusaradu, viimastel aastatel ei ole küll spordibaasi olulisi investeeringuid panustatud. Asustusstruktuuris ei ole muutusi toimunud ning põllumajandusmaa on jätkuvas kasutuses. Nagu ka mujal, on maastikus näha endised lagunened ja kasutusest väljalangenud loomapidamishooned.

Lavi-Põlula-Mõedaka-Võlumäe-Linnamäe II klassi väärtuslikule maastikule on maakonnaplaneeringu koostamise käigus lisatud Nõmmise-Ulvi-Miila-Kõrma-Kabala piirkond. Ala paikneb Pandivere kõrgustiku jalamil, Viru lavamaa ja Alutaguse madaliku piirialal, siin leidub moreenkõrgendikke, kõrgeim punkt on 91,41 m kõrgune muistne ohverdamispaik – Hiimägi. Alal esineb karstinähtusi ja allikaid nagu Külmaeski ja Ulvi mõisa allikad. Alal asub Ulvi mõis pargiga, 1875. a ehitatud Kabala raudteejaama peahoone, 9 muistset asulakohta, kivikalmet või ohverdamispaika. Piirkonnas tegeletakse traditsioonilise põllumajandusega, põllumaade boniteet ületab 50 hindepunkti, enamuse kolhoosiaegsetest tootmishoonetest on kasutuses. Liidetaval alal kasvavad erinevad metsatüübid, iseloomulik on vanade metsade ülekaal, ala läbib Kunda jõgi ja siit saab alguse Pada jõgi. Leidub I ja II kaitsekategooria liikide elupaiku ja III kaitsekategooria taimede kasvukohti.

Mädapea

Rakvere vallas paiknev Mädapea tammik on tüübilt põhiliselt loodusmaastik, mõisakeskus ja park. Mädapea tammiku kaitse-eesmärgiks on tammiku, sellega piirnevate koosluste ja karstide kaitse ja tutvustamine (VV 30.03.2007 määrus nr 98). Koostatud on Mädapea tammiku KKK. Mädapea mõisa pargi kaitse-eesmärkideks on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Pinnamood on tasane, kohati leidub väiksemaid karstivorme. Mädapea tammiku näol on tegemist tammepuisniiduga, mille lääneservas paikneb 19. sajandist pärinev Mädapea mõisaansambel. Käesoleval ajal eravalduses olev mõis ja park on korrastatud ning mõisas toimuvad erinevad üritused. Mädapea tammikus on vähemalt viiel viimase aastal toimunud hooldustööd (ja need ka jätkuvad valla kinnitusel), tänu millele on eemaldatud võsa, ala on niidetud ning eemaldatud on kuivanud puud. Tänu hooldusele on vaated ja maastiku üldilme taastatud ja nauditavad.

Mõdriku-Roela

Ala tüüp on põllumajandusmaastik ja küla, loodusmaastik, mõisakeskus ja park. Mõdriku-Roela oosil paiknev maastik asub Vinni ja Rägavere vallas. Männikuga kaetud vallseljak on populaarne sportimis- ja puhkepaik, mida kasutavad kohalik kool ja lasteaed, suusarajad on talvel aktiivses kasutuses. Mõdriku mõisas tegutseb Lääne-Virumaa Rakenduskõrgkool ning viimastel aastatel on sinna tehtud olulisi investeeringuid mõisa peahoonesse ja kõrvalhoonetesse. Ala koosseisus on Mõdriku-Roela maastikukaitseala, mille kaitse-eesmärgiks on oosistu, mõhnastiku, karsti, allikate ja allikajärvede kaitse ning elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine (VV 12.04.2007 määrus nr 104). Koostatud on Mõdriku-Roela maastikukaitseala KKK aastateks 2014-2023. Mõdriku ja Roela mõisa pargi kaitse-eesmärgiks on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Roela alevik on väga hea heakorruga asulamaastik.

Neeruti-Jõepere-Lasila

Ala tüüp on põhiliselt loodusmaastik, mõisakeskus ja park. Kadrina ja Rakvere vallas paikneva maastiku silmapaistvaimad pinnavormid on Neeruti mäed, mille unikaalsus seisneb ooside rööpses asetuses. Vahelduv pinnamood on andnud põhjust rääkida alast kui „jääaja muuseumist“, millel on ka ajalooline ja kultuurilooline tähtsus, järvede ääres on välja ehitatud puhkerajatised ja maastikusse sobivad matkarajad. Säilinud on asustustruktuur, maastikud on hooldatud, teedelt avanevad nauditavad vaated. Neeruti mõisa alleed ja mõisakompleksi on hakatud taastama ning mõisaparki korrastatakse. Neeruti maastikukaitseala kaitse eesmärgiks on Pandivere kõrgustiku põhjaosas asuvate mägede ja nende vaheliste järvede kaitse (VV 16.11.1999 määrus nr 355). Neeruti mõisa ja Lasila park, Jõepere põlispuud pargi piirid (VV 19.05.2011 määrus nr 63).

Alal on hooldatud põllumaad ja aktiivses kasutuses maastikukaitsealal asuvad matkarajad.

Porkuni-Võhmetu-Lemmküla-Assamalla

Ala tüüp on põhiliselt loodus- ja põllumajandusmaastik, asustus, veekogu, mõis ja park. Pandivere kõrgustiku keskosas Tamsalu vallas asub unikaalne metsarikas ooside ja allikateoitelisete järvedega maastik, mis kattub kattub Porkuni maastikukaitsealaga. Porkuni maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks on Porkuni-Neeruti oosistu lõunaosa maastikuilme säilitamine, kartsijärvede ja metsakoosluste kaitse ja tutvustamine (VV 12.12.2005 määrus nr 295). Porkuni ümbruse järved on tihedalt seotud karstiga ning Porkuni suur, ehk ülemine järv, on kuulus oma ujuvate saarte poolest. Ala on kujunenud Tamsalu linna ja valla puhketsooniks, kuhu vallavalitsus on koostanud ka detailplaneeringu. Heakord on paranenud, korrastatud on järveäärne park, rajatud parkla ja rajatud puhkajatele liivakallas. Pandivere suurimaid karstijärvesid, Assamalla luht, on rahvusvaheliselt kaitstava väikeluige

igakevadine peatuspaik. Asustusstruktuur on säilinud, kaunid vaated avanevad Saksi-Porkuni teelt korrastatud taludele ja haritud põllumaadele.

Saksi

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandus- ja loodusmaastik, ajaloolise või kultuuriloolise tähtsusega

paik, mõisakeskus ja park, ajaloo kontsentraat. Ala asub Tapa ja Kadrina vallas. Saksi- Porkuni maantee kulgeb Porkuni ürgoru põhjas kõrvuti Valgejõega, ürgoru pervalet avanevad kaunid vaated. Ala on mitmekesise pinnamoega. Asustus säilinud, korrastatud olemasolevad majapidamised. Heas korras maastik, hästi nähtavate pinnavormidega. Maa on jätkuvalt põllumajanduslikus kasutuses. Saksi mõisahoonet ei ole korrastatud ning kasutust hoonele pole leitud.

Salla-Emumäe-Tammiku

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandusmaastik, asustus, mõis ja park. Ala jääb Rakke valda.

Ala piirid kattuvad Emumäe maastikukaitsealaga, mille voorjal alusel paikneval vallseljakul on Emumägi, Põhja-Eesti kõrgeim tipp (166 m ü.m.p). Emumäe maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks on Pandivere kõrgustiku servamoodustise massiivi maastikuilme säilitamine (VV 21.12.1998 määrus nr 291). Tammiku mõisa pargi kaitse-eesmärgiks on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Emumägi on liitpinnavorm, kus vooretaolisel kõrgendikul on esindatud pikk vallseljak ning koos põhjapoolse Tammiku mäega moodustab Emumägi 12 km pikkuse kõrgendiku, milles on rohkesti järsuveerulisi orge ja lohkusid. Emumäele on rajatud 21,5 m kõrgune vaatetorn, kust selge ilmaga avanevad kauneimad vaated Lääne- Virumaale ja muu hulgas on näha Kellavere mäel paiknev radarijaam. Põllumaad on jätkuvalt kasutuses ning asustusstruktuur on püsinud muutumatuna.

Triigi-Avispea

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandusmaastik, asustus, mõis ja park. Ala jääb Väike-Maarja valda. Triigi mõisa pargi kaitse-eesmärgid on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega (VV 03.03.2006 määrus nr 64). Lääne-Viru maakonna kaitsealuste parkide piirid on kinnitatud VV 16.06.2013 määrusega nr 63. Triigi küla keskuseks on mõisaansambel, peahoone on korduvalt ümber ehitatud, käesolevaks ajaks on konserveeritud peahoone müürid. Mõisa vabaplaneeringuga parki ja tiike on hooldatud rahuldaval tasemel, kuid renoveerimistöid ei ole teostatud. Avispea külas on

tähelepanu vääriv karstivorm Kassiorg, kuiv jõesäng, mis suundub loogeldes Uniküla poole. Niisuguseid karstivorme on ümbruskonnas mitmeid. Asustustruktuur on püsinud muutumatuna, uusi majapidamisi ei ole juurde tekkinud ja olemasolevad on korrastatud.

Triigi mõisa varemed eksponeeritud, mõisapark korrastatud. Asustus säilinud, korrastatud majapidamised, põllumaa kasutuses ja hooldatud. Külas Kassioru kuivsäng külast selgelt nähtav.

Võhmuta-Järsi-Metsamõisa

Ala tüüp on põhiliselt põllumajandus- ja loodusmaastik, mõis ja mõisapark. Ala paikneb Tamsalu vallas Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlikul alal, kus on tegemist tüüpiliste karstialadega. Alal asuvad Järsi-Mängupealse-Aavere karstijärved. Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala kaitse-eesmärgiks on kaitsmata põhjaveega pae- ja karstialade kaitse (21.01.2003 määrus nr 17). Järsi on Tamsalu valla vanim küla, mida on esmakordselt mainitud Läti Hendriku kroonikas 1253.aastal, küla mälestuskivi avati 2013.aastal. Järsi väärtuslikust maastikust ca 3 km kaugusel kagusuunas Metsamõisa mõisas alustati 2009.aastal Puhta vee teemapargi rajamist, mis on ainulaadne mitte üksnes Eestis, vaid kogu Baltikumis – see on uudne lähenemisviis vee väärtustamisele. Mõisa metsapargis on teostatud hooldustöid ja taastatud pargi ilme, viimase kolme aasta jooksul on teemaparki investeeritud ca 200 000 eurot. Huvi teemapargi õppeprogrammide vastu on aktiivne nii kohaliku elanikkonna kui ka kaugemate huviliste poolt. Järsi alast läänes, Tamsalu-Järva-Jaani tee ääres asuvat Võhmuta mõisa ja parki on viimastel aastatel hakatud korrastama. Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt on rahastatud piirkonda 20 km pikkuse Vajangu Põhikooli õpperaja rajamine. Tehtud on kokkulepe Eesti Maaülikooliga Järsi küla maastikuhoolduskava koostamiseks.